

Jak chronić dzieci

przed
wykorzystywaniem
seksualnym?

PORADNIK DLA RODZICÓW I PROFESJONALISTÓW

DAJEMY
DZIECIOM
SIĘ

dawniej
Fundacja
Dzieci
Niczycie

Jak chronić dzieci

przed
wykorzystywaniem
seksualnym?

Copyright © 2010 Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę (dawniej Fundacja Dzieci Niczyje)

Tekst publikacji jest dostępny na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska.
Tekst licencji dostępny jest na stronie <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/pl/>.
Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę.

Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę
03-926 Warszawa, ul. Walecznych 59
Tel. 22 616 02 68; biuro@fdds.pl
fdds.pl

Skład i opracowanie graficzne:
Olga Figurska, www.lunatikot.pl

ISBN 978-83-926185-5-3

Broszura została wydana w ramach kampanii „Zły dotyk”
dzięki pomocy finansowej OAK Foundation
i Urzędu Dzielnicy Warszawa Praga Południe.

Spis treści

Dlaczego powinniśmy wiedzieć jak najwięcej
o problemie wykorzystywania seksualnego dzieci? 2

Czym jest wykorzystywanie seksualne dzieci? 4

Sprawcy wykorzystywania seksualnego dzieci 6

Kto wykorzystuje seksualnie dzieci? 6

Dlaczego ludzie wykorzystują seksualnie dzieci? 7

Jak działają sprawcy? 7

Symptomy i konsekwencje wykorzystywania
seksualnego dziecka 9

Sygnały ostrzegawcze w zachowaniu dziecka, które mogą wskazywać
na wykorzystywanie seksualne 9

Długoterminowe skutki wykorzystywania seksualnego w dzieciństwie 10

Kiedy dzieci wykorzystują seksualnie inne dzieci 12

Jakie przejawy seksualności są normalne wśród dzieci? 13

Krzywdzenie seksualne dzieci z wykorzystaniem Internetu 14

Niebezpieczne kontakty – uwodzenie dzieci w Internecie 14

Cyberprzemoc 15

Szkodliwe treści – pornografia 16

Jak zapobiegać wykorzystywaniu seksualnemu dzieci
za pośrednictwem Internetu? 16

Czy mogę zapewnić swojemu dziecku bezpieczeństwo? 18

Gdy dziecko zostało wykorzystane seksualnie... 21

Jak pomóc dziecku? 21

Jeśli chcesz wiedzieć więcej... 23

Dlaczego powinniśmy wiedzieć jak najwięcej o problemie wykorzystywania seksualnego dzieci?

Stosunkowo niedawno zaczęto sobie uświadamiać, jak powszechnym zjawiskiem jest wykorzystywanie seksualne i jak bardzo rani dzieci, które padają jego ofiarą. Na podstawie wyników badań przeprowadzonych w Polsce można szacować, iż co siódme dziecko pada ofiarą jakiejś formy wykorzystywania przez ukończeniem 15. roku życia. Wbrew przekonaniu wielu osób, w większości wypadków sprawcami wykorzystywania seksualnego dzieci są osoby dobrze im znane – np. krewni i przyjaciele rodziny.

Wykorzystanie dziecka budzi w nas zazwyczaj takie emocje, jak współczucie, troska, chęć niesienia pomocy. Możemy także odczuwać złość, bezradność i lęk. Jeszcze trudniejszych emocji możemy doświadczać myśląc o sprawcach. Wstręt, wściekłość, odraza mogą sprawić, że nie chcemy o nich myśleć i poznawać sposobów ich działania. Tymczasem powinniśmy wiedzieć jak najwięcej na temat sprawców wykorzystywania seksualnego, by móc skutecznie chronić dzieci.

Aby zapewnić dzieciom bezpieczeństwo, musimy wiedzieć, jak informować je o zagrożeniach oraz jakie sytuacje i zachowania dzieci powinny nas niepokoić.

Dzieci nie potrafią same powstrzymać sprawców wykorzystywania seksualnego. To my dorośli, musimy wiedzieć, jak należy postępować, gdy podejrzewamy, że dziecko jest wykorzystywane seksualnie.

Broszura ta powstała po to, by dorośli mogli skuteczniej chronić dzieci i pomagać im. Najważniejsze zawarte w niej informacje, dotyczą tego, jakie sytuacje i sygnały powinny wzbudzać niepokój, do kogo można się zwrócić o radę lub pomoc oraz gdzie należy zgłaszać przypadki wykorzystywania.

WARTO PAMIĘTAĆ

25% kobiet
i **8%** mężczyzn
doświadcza
wykorzystywania
seksualnego
w dzieciństwie
(WHO 2001).

Największe ryzyko
wykorzystania
seksualnego dotyczy
**dzieci
w wieku
8–12 lat,**
poprzedzającym
okres dojrzewania.

Wykorzystywanie
seksualne dziecka
może trwać
**przez
wiele lat,**
czasami aż do wieku
dorosłego.

Większość
przypadków
wykorzystywania
seksualnego dzieci nigdy
nie zostaje ujawniona.

Czym jest wykorzystywanie seksualne dzieci?

W

Wykorzystywanie seksualne dzieci to aktywność seksualna z udziałem dziecka, podjęta przez dorosłego, nastolatka lub dziecko, a gdy sprawca ma przewagę wiekową, fizyczną lub intelektualną nad swoją ofiarą.

Kiedy osoba dorosła podejmuje aktywność seksualną z udziałem dziecka, to mamy do czynienia z wykorzystywaniem seksualnym dziecka, które jest przestępstwem niezależnie od okoliczności. Kiedy w aktywności seksualnej uczestniczy inne dziecko lub nastolatek, to sytuacja nie zawsze jest równie jasna. Wśród dzieci niektóre rodzaje zachowań seksualnych mogą być formą zabawy, wyrażaniem swojej seksualności, a nie wykorzystywaniem.

W dalszej części broszury (w podrozdziale *Kiedy dzieci wykorzystują seksualnie inne dzieci*) znajdują się informacje, które pomogą ustalić, czy seksualne zachowania wśród dzieci można uznać za wykorzystywanie.

Dziecko jest wykorzystywane, gdy angażowane jest w kontakty fizyczne o charakterze seksualnym, ale również wtedy, gdy — mimo braku takiego kontaktu — jest przedmiotem aktywności o charakterze seksualnym.

Krzywdzące zachowania seksualne wobec dzieci – z kontaktem fizycznym:

- dotykanie genitaliów dziecka (penisa, jąder, sromu, piersi lub odbytu) w celu doznania seksualnej przyjemności lub z innego powodu niezwiązanego ze sprawowaniem opieki nad dzieckiem,
- zmuszanie dziecka do dotykania genitaliów innej osoby lub do seksualnych „zabaw”,
- zmuszanie dziecka do masturbacji,
- penetracja — umieszczanie przedmiotów lub części ciała (np. palców, języka czy penisa) w sromie, pochwie, ustach albo odbycie.

Krzywdzące zachowania seksualne wobec dzieci – bez kontaktu fizycznego:

- pokazywanie dziecku materiałów pornograficznych,
- pokazywanie dziecku genitaliów swoich lub innej osoby,
- obnażanie dziecka niezwiązane ze sprawowaniem nad nim opieki,
- fotografowanie dziecka w seksualnych pozach,
- zachęcanie dziecka do obserwowania lub słuchania aktów seksualnych – w rzeczywistości albo odtwarzanych (np. z DVD, z Internetu),
- prowadzenie z dzieckiem rozmów o treści erotycznej wykraczających poza edukację seksualną.

Podejmowanie przez osobę dorosłą zachowań seksualnych w stosunku do dziecka, czyli wykorzystywanie seksualne dziecka, jest **przestępstwem** na gruncie prawa polskiego.

Artykuł 200 Kodeksu karnego określa przestępstwo wykorzystywania seksualnego dziecka, polegające na obcowaniu płciowym z małoletnim poniżej lat 15 lub dopuszczeniu się wobec takiej osoby innej czynności seksualnej lub doprowadzeniu jej do poddania się takim czynnościom albo do ich wykonania. Przestępstwo to można popełnić tylko umyślnie, a więc wiedząc, że osoba, z którą dochodzi do stosunku seksualnego czy też innych czynności seksualnych, nie ukończyła 15 lat.

Warto pamiętać, że zgoda małoletniego nie wyłącza zaistnienia tego przestępstwa, tzn. jest ono popełnione niezależnie od tego, czy dziecko wyraziło zgodę na czynności seksualne czy też nie.

Za opisywany czyn ustawodawca przewidział karę pozbawienia wolności w wymiarze od 2 do 12 lat.

Przed przemocą seksualną chroni dzieci również **artykuł 202 Kodeksu karnego**. Mówi on, że odpowiedzialności karnej podlegają takie zachowania, jak prezentowanie treści pornograficznych małoletniemu poniżej lat 15. Przestępstwem jest również rozpowszechnianie, utrwalanie, produkowanie, sprowadzanie treści pornograficznych z udziałem małoletniego poniżej 18. roku życia. Karalne jest także samo posiadanie treści pornograficznych z udziałem dziecka, jeśli nie ukończyło ono 15 lat. Za materiały pornograficzne uznaje się również takie, które przedstawiają tzw. wytworzony wizerunek dziecka uczestniczącego w czynności seksualnej, czyli tzw. wirtualną pornografię dziecięcą.

Sprawcy wykorzystywania seksualnego dzieci

Kto wykorzystuje seksualnie dzieci?

Nie sposób opisać typowego sprawcy wykorzystywania seksualnego czy pedofila. Takie osoby nie różnią się wyglądem od innych ludzi. Mogą pochodzić ze wszystkich warstw społecznych oraz z dowolnej grupy zawodowej. Czasami zajmują wpływowe stanowiska, sprawiając wrażenie szanowanych członków społeczeństwa. Mogą wykorzystywać seksualnie własne dzieci lub znajome dzieci ze swego otoczenia. Mogą też nawiązywać kontakty seksualne z zupełnie obcymi dziećmi.

Sprawcami wykorzystywania seksualnego w rodzinie bywają ojcowie, partnerzy życiowi matek, ojczymowie, bracia, wujowie, kuzyni, dziadkowie. Sprawcami wykorzystywania seksualnego w rodzinie mogą być kobiety — również matki.

Dzieci często doświadczają sprzecznych uczuć w reakcji na wykorzystywanie seksualne, którego sprawcą jest ktoś, komu ufają jako swemu opiekunowi. Nie zawsze zdają sobie sprawę, że to, co je spotyka, jest krzywdzeniem.

Sprawcy wykorzystywania seksualnego dzieci często sprawiają wrażenie miłych, serdecznych i troskliwych wobec dzieci. W ten sposób budują bliskie relacje z dziećmi i wykorzystują je, unikając podejrzeń lub zdemaskowania.

Trudno uwierzyć, że ktoś, kogo znamy — a nawet lubimy — może być sprawcą wykorzystywania seksualnego dzieci. Ponieważ jednak może tak się zdarzyć, musimy wiedzieć, na co powinniśmy zwracać uwagę oraz jak może chronić dzieci.

WARTO PAMIĘTAĆ
w 80%
przypadków
wykorzystywania
seksualnego
dziecko
zna sprawcę.

Dlaczego ludzie wykorzystują seksualnie dzieci?

Jedno z zaburzeń seksualnych polega na odczuwaniu fizycznego pociągu do dzieci przed okresem dojrzewania. Pedofile to osoby, które przejawiają skłonność do kontaktów seksualnych z takimi dziećmi.

Niektóre osoby, pomimo iż nie są pedofilami i zazwyczaj współżyją seksualnie z innymi dorosłymi, wykorzystują seksualnie dzieci. Czasami niskie poczucie własnej wartości lub jakieś defekty fizyczne sprawiają, że nawiązują kontakt seksualny z dzieckiem, gdyż obawiają się braku akceptacji ze strony dorosłej partnerki/partnera. Wykorzystanie może mieć także miejsce w przypadku utraty kontroli nad swoim zachowaniem, np. pod wpływem alkoholu.

Sprawcami wykorzystywania seksualnego są czasem osoby, które w dzieciństwie same doznały wykorzystania lub przemocy. Jednak większość ofiar wykorzystywania seksualnego w dzieciństwie nigdy nie popełnia takich czynów w życiu dorosłym.

Niektórzy ludzie wykorzystują seksualnie dzieci, by zyskać poczucie władzy i kontroli, którego brakuje im w związkach z dorosłymi osobami.

Powody dla których ludzie mogą się zdecydować na seksualne kontakty z dzieckiem są różne. Żaden z nich nie może być usprawiedliwieniem sprawcy. Niezależnie od tego, jakie są przyczyny seksualnego wykorzystywania, doświadczenie takie często jest traumą dla dziecka i może oddziaływać na nie przez całe życie.

Jak działają sprawcy wykorzystywania seksualnego dzieci?

Sprawcy wykorzystywania seksualnego często zadają sobie wiele trudu, żeby zbliżyć się do dzieci i zdobyć ich zaufanie. Sprawcy mogą również wywierać na dzieci silną presję, aby zachować wykorzystywanie seksualne w tajemnicy.

WYBÓR OFIAR

Sprawcy mogą wybierać wyłącznie dziewczynki lub chłopców bądź też dzieci obu płci; mogą preferować dzieci w określonym wieku albo stanowić zagrożenie dla wszystkich dzieci. Mogą wyróżniać konkretne dziecko, poświęcając mu szczególnie dużo uwagi lub zasypywać je miłymi niespodziankami, żeby stworzyć sobie okazję do wykorzystywania. W niektórych wypadkach dzieci wykorzystywane seksualnie są szczególnie surowo traktowane przez sprawców i prezentowane w złym świetle, by nie uwierzono dziecku, gdy ujawni wykorzystywanie.

UWODZENIE DZIECI

Uwodzenie dziecka przez sprawcę to proces budowania relacji z dzieckiem z zamiarem wykorzystania go w celach seksualnych. Czasami wykorzystywanie seksualne dziecka jest poprzedzone długim okresem przygotowań. Sprawca może okazywać dziecku szczególną uwagę, a zachowania, które

początkowo sprawiają wrażenie normalnych sposobów okazywania dziecku czułości (na przykład przytulanie), mogą przeistoczyć się w dotyk o charakterze seksualnym. Niektórzy w ogóle nie uwodzą dzieci, lecz wykorzystują je seksualnie bez zbudowania jakiegokolwiek relacji.

Sprawcy mogą uwodzić dzieci we wszystkich sytuacjach, w których mają z nimi kontakt: w rodzinie, na zajęciach rekreacyjnych, muzycznych, sportowych czy religijnych, a także za pośrednictwem Internetu lub telefonu komórkowego.

STAĆ SIĘ CZĘŚCIĄ RODZINY

Czasami sprawca buduje bliski związek z rodziną dziecka — poprzez przyjaźń lub małżeństwo. Może się zaprzyjaźnić z borykającym się z trudnościami rodzicem, który nie radzi sobie z dzieckiem. Samotni rodzice z dziećmi są szczególnie narażeni na takie działania. Sprawca może zaoferować wsparcie, na przykład nawiązując intymną relację z matką lub opiekunką dziecka, wspierając ją finansowo, aby stać się członkiem rodziny i wprowadzić się do domu, w którym mieszka. Następnie sprawca zaczyna budować bliską relację z dzieckiem (lub dziećmi), które zamierza wykorzystywać seksualnie.

DOCHOWANIE TAJEMNICY

Wykorzystywanie seksualne niemal zawsze odbywa się w tajemnicy. Pozostali dorośli członkowie rodziny — także drugie z rodziców, jeśli to jego partner jest sprawcą — zwykle nie podejrzewają, że coś jest nie w porządku. Dziecko często czuje się zagubione — nie wie, komu o tym powiedzieć ani jak to zrobić.

Żeby zachować swoje działania w tajemnicy, sprawca może wykorzystać naturalny lęk dziecka, jego zawstydzenie lub poczucie winy z powodu tego, co się wydarzyło. Często wymusza milczenie przy użyciu gróźb i kar. Zdarza się, że stosuje wobec dziecka przekupstwo. Może też przekonywać dziecko, że to, co je spotyka, jest czymś normalnym.

Często sprawcy wzbudzają w dziecku przekonanie, że w jakiś sposób jest odpowiedzialne za doświadczane wykorzystywanie seksualne.

PO CZYM MOŻNA POZNAĆ, ŻE KTOŚ ZAMIERZA WYKORZYSTAĆ SEKSUALNIE DZIECKO?

Nie ma prostej odpowiedzi na to pytanie, ale rodzice powinni bacznie obserwować każdego, kto poświęca ich dziecku wyjątkowo dużo uwagi, np.:

- zasypuje dziecko prezentami, zabawkami lub drobnymi upominkami,
- zaprasza dziecko na wycieczki i wyjazdy wakacyjne,
- poszukuje okazji do tego, aby przebywać z dzieckiem sam na sam.

Powinno się zawsze staranie sprawdzać osoby, które będą się kontaktowały z dzieckiem bez nadzoru. Warto uzyskać jak najwięcej informacji o opiekunkach lub innych osobach proszonych o zajęcie się dzieckiem lub które same oferują taką pomoc. Rodzic może zapytać kierownictwo żłobka czy przedszkola, w jaki sposób dana placówka weryfikuje personel i wolontariuszy oraz jakie kroki podejmuje, aby zapewnić dzieciom bezpieczeństwo.

Nigdy nie zostawiaj dziecka z kimś, kto nie wzbudza Twojego zaufania!

Symptomy i konsekwencje wykorzystywania seksualnego dziecka

Dzieci mogą reagować na wykorzystanie seksualne w różny sposób, który zależy między innymi od ich wieku, cech indywidualnych czy też cech samego zdarzenia.

Jedynymi pewnymi wskaźnikami wykorzystania seksualnego są: ciąża, choroby weneryczne oraz obecność nasienia w pochwie lub odbycie. Pozostałe symptomy, które mogą być związane z wykorzystywaniem seksualnym, mogą się ujawnić także wskutek różnych innych stresujących zdarzeń w życiu dziecka, takich jak: rozwód rodziców, śmierć członka rodziny, przyjaciela lub ulubionego zwierzęcia, problemy w szkole. Jednak zaobserwowanie kilku z tych niespecyficznych symptomów u dziecka powinno stać się sygnałem skłaniającym do dokładniejszego przyjrzenia się jego sytuacji i zadawania pytań.

Sygnały ostrzegawcze w zachowaniu dziecka, które mogą wskazywać na wykorzystywanie seksualne

Dziecko, które doświadcza wykorzystywania seksualnego, może przejawiać następujące zachowania:

- zaczyna unikać zostawiania sam na sam z którymś z członków rodziny,
- przejawia niespodziewany lęk przed jakąś osobą dorosłą albo nie chce się z nią kontaktować,
- próbuje powiedzieć o wykorzystywaniu w sposób pośredni — za pomocą aluzji i wskazówek; może na przykład wspomnieć, że ktoś poprosił je do dochowania tajemnicy albo zadawać pełne niepokoju pytania dotyczące rozpadu rodziny lub tego, czy „tatusia mogą zabrać z domu”,
- opisuje zachowania jakiejś osoby dorosłej, wskazujące na to, że osoba ta próbuje uwieść dziecko z zamiarem wykorzystywania seksualnego,
- wydaje się przygnębione i wycofane; skarży się na dolegliwości fizyczne, które nie mają uzasadnienia medycznego,

- ma problemy ze snem,
- przejawia dolegliwości wskazujące na wykorzystywanie — na przykład ból w okolicy pochwy lub odbytu,
- nie chce chodzić do szkoły bądź też nagle traci zdolność koncentracji uwagi i zaczyna mieć problemy z nauką,
- zaczyna zachowywać się agresywnie,
- przejawia nietypowe zachowania seksualne — publicznie się masturbuje, używa nowych określeń czynności seksualnych lub intymnych części ciała, wykazuje wiedzę seksualną, której się po nim nie spodziewasz.

Poziom objawów, takich jak: lęk, depresja, objawy stresu pourazowego, problemy szkolne, problemy z nauką, zachowania autodestrukcyjne czy objawy somatyczne u dzieci, które doznały wykorzystywania seksualnego, jest zróżnicowany.

Więcej objawów mają dzieci starsze niż młodsze, a ich charakter jest inny u chłopców i u dziewczynek. Ilość i głębokość objawów zależy również od tego, jak przebiegało wykorzystanie seksualne dziecka i kto było jego sprawcą, m.in. od wystąpienia bądź nie penetracji, użycia siły, częstości kontaktów seksualnych z dzieckiem i czasu ich trwania. Więcej objawów ujawnia się również u dzieci, którym opiekunowie nie udzielili wsparcia.

Długoterminowe skutki wykorzystywania seksualnego w dzieciństwie

Wiele dzieci—ofiary wykorzystania seksualnego nie doświadczą konsekwencji takich doświadczeń ani w dzieciństwie, ani w dorosłym życiu. U pewnej części ofiar objawy, które pojawiły się bezpośrednio po wykorzystaniu, z czasem słabną i zanikają. Jednak u niektórych obserwuje się nasilenie objawów.

WARTO PAMIĘTAĆ

Efektom wykorzystywania seksualnego w dzieciństwie jest około **6%** diagnozowanych przypadków depresji, **6%** przypadków uzależnienia od alkoholu i/lub narkotyków, **8%** prób samobójczych, **10%** przypadków stanów lękowych i **27%** przypadków stresu posttraumatycznego (WHO 2006).

Jednym z najczęstszych spośród długoterminowych negatywnych efektów wykorzystania jest depresja. Zaobserwowano również, że dorosłe ofiary wykorzystania seksualnego w dzieciństwie częściej niż inni ludzie podejmują zachowania autoagresywne, podejmują próby samobójcze, żyją w stanie chronicznego lęku.

Zaburzenia zdrowia psychicznego mają swój wyraz w symptomach somatycznych, takich jak zaburzenia snu oraz zaburzeniach łaknienia: anoreksji lub bulimii.

Efektom wykorzystania seksualnego w dzieciństwie często jest negatywny obraz swojej osoby i niska samoocena. Poczucie stygmatyzacji, bezsilności i izolacji utrzymuje się u dorosłych ofiar wykorzystania zwłaszcza, gdy sprawcą był członek rodziny. Ofiary wykorzystywania seksualnego w dzieciństwie mogą w dorosłym życiu mieć problemy w czerpaniu satysfakcji z życia seksualnego.

Kiedy dzieci wykorzystują seksualnie inne dzieci...

Sstarsze dzieci i nastolatki także bywają sprawcami seksualnego wykorzystywania dzieci, chociaż czasami trudno jest odróżnić wykorzystywanie od niewinnych zabaw. Niektóre zachowania seksualne są normalne wśród dzieci w określonym wieku. Jednak są pewne sygnały ostrzegawcze, które powinny obudzić czujność, jeśli zauważymy je w trakcie seksualnych zabaw dzieci. Oto kilka kwestii, na które należy zwracać uwagę.

Wiek: Czy jedno z dzieci (nastolatków) jest kilka lat starsze od drugiego?

Status: Czy jedno z dzieci (nastolatków) zajmuje w obserwowanej relacji uprzywilejowaną pozycję — na przykład jest opiekunem, liderem w klubie młodzieżowym czy też nieformalnym „królem” ulicy?

Zdolności: Czy jedno z dzieci (nastolatków) przewyższa drugie pod względem możliwości umysłowych, emocjonalnych i fizycznych? Czy potencjalna ofiara jest niepełnosprawna lub opóźniona w rozwoju?

Władza: Czy jedno z dzieci (nastolatków) grozi drugiemu dziecku, próbuje je przekupić lub używa siły fizycznej.

Jeśli odpowiedziałeś(-aś) twierdząco na któreś z tych pytań, to seksualna aktywność, którą zaobserwowałeś(-aś), może być wykorzystywaniem seksualnym. Skontaktuj się z psychologiem i opowiedz o sytuacji, która Cię niepokoi. Pamiętaj, że możesz nawiązać taki kontakt, nawet nie mając pewności, czy chodzi o wykorzystywanie seksualne, po to, by rozwiązać swoje wątpliwości lub upewnić się w swoich podejrzeniach i zapewnić pomoc obojgu dzieciom — sprawcy i ofierze wykorzystywania.

Jakie przejawy seksualności są normalne wśród dzieci?

Seksualność jest integralną częścią każdego człowieka, niezależnie od wieku. Poniżej przedstawiono niepełną listę przejawów seksualności, które są normalne u dzieci.

Okres od 0 do 3 lat (okres niemowlęcy i poniemowlęcy)

Powszechne:

Dziecko uczy się wyodrębniać siebie i własne ciało. Dotyka swojego ciała i sprawdza jak jest zbudowane.

Okres od 3 do 6 lat (okres przedszkolny)

Powszechne:

Pytania dotyczące ciąży, roli matki i ojca w powstawaniu i urodzeniu dziecka oraz anatomii płciowej, a zwłaszcza różnic anatomicznych pomiędzy chłopcami i dziewczynkami, dzieckiem i dorosłym.

Pierwsze miłości dziecięce.

Eksponowanie swojej nagości, brak poczucia wstydu w tym zakresie. Wzajemne oglądanie i dotykanie przez dzieci intymnych części ciała (np. zabawy w doktora, tatę i mamę itd.).

Zdarza się:

masturbacja w domu i w miejscach publicznych.

Okres od 7 do 11 lat (wczesny okres szkolny)

Powszechne:

Dziecko silnie identyfikuje się z własną płcią. Przyswaja sobie zachowania charakterystyczne dla własnej płci.

Zdarza się:

zabawy seksualne w ramach jednej płci.

Okres od 12 do 16 lat (okres dorastania/dojrzewania)

Powszechne:

Pytania dotyczące obyczajów seksualnych, podejmowania decyzji dotyczących związków.

Masturbacja w miejscach prywatnych.

Eksperymentowanie z rówieśnikami — między innymi pocałunki z otwartymi ustami, pieszczoty i dotykanie intymnych części ciała. Także podglądactwo. Częste zakochania.

Krzywdzenie seksualne dzieci z wykorzystaniem Internetu

Rozwój Internetu w istotny sposób zmienił możliwości komunikacji oraz zwiększył dostęp do informacji. Jednocześnie wyposażył sprawców przestępstw w nowe formy dostępu do ofiar.

Dzieci i młodzież spędzają w sieci dużą ilość wolnego czasu. Podejmują w niej różne aktywności, między innymi nawiązują znajomości, grają w gry, poszukują odpowiedzi na nurtujące pytania. Podczas tych działań narażone są na szkodliwe treści, niebezpieczne kontakty oraz cyberprzemoc, które mogą przyczynić się do zaburzenia ich rozwoju psychoseksualnego i/lub wykorzystywania seksualnego.

W wielu przypadkach rodzice nie mają świadomości tego, co robi ich dziecko w Internecie. Nie chronią go, ponieważ nie zdają sobie sprawy na jakiego rodzaju niebezpieczeństwa jest narażone. Fakt, że młody człowiek nie opuszcza swojego pokoju stwarza pozór, że jest w nim bezpieczny. Niestety, jeśli podczas korzystania z Internetu dziecko nie ma oparcia w dorosłych – two może stać się ofiarą.

Niebezpieczne kontakty – uwodzenie dzieci w Internecie

Zjawisko uwodzenia dzieci online, określane w anglojęzycznej literaturze przedmiotu terminem *grooming*, jest szczególną relacją tworzoną w Internecie między osobą dorosłą a dzieckiem w celu jego uwiedzenia i wykorzystania seksualnego. Seksuolodzy określają takie zachowania dorosłych jako typowe dla osób o skłonnościach do pedofilii.

Poprzez uwodzenie dziecka w Internecie sprawca może dążyć do spotkania się z nim świecie rzeczywistym i seksualnego skrzywdzenia lub wykorzystania go do produkowania pornografii dziecięcej. Pomimo że *grooming* nie zawsze kończy się kontaktem z ofiarą w świecie rzeczywistym, zawsze jednak jest krzywdą wyrządzoną młodej osobie. Zdaniem terapeutów, konsekwencjami uwiedzenia dziecka przez Internet są typowe objawy urazu psychicznego powstałe na skutek wykorzystywania seksualnego.

Na niebezpieczne kontakty dzieci narażone są głównie poprzez zawieranie znajomości przy użyciu czatów, komunikatorów i portali społecznościowych, gdzie młodzi użytkownicy ujawniają informacje osobiste, które mogą pomóc sprawcy w procesie uwodzenia.

Cyberprzemoc

Cyberprzemoc to zjawisko wysyłania lub publikowania z wykorzystaniem Internetu i telefonów komórkowych treści i materiałów, które mają na celu wyrządzenie krzywdy drugiej osobie. Czasami takie zachowania mają również treść lub podtekst seksualny.

Młodzi użytkownicy Internetu często nie zdają sobie sprawy z tego, jak głęboko mogą kogoś skrzywdzić. Zdarza się, że atakują słownie rówieśników używając do tego wulgarnych treści z podtekstem seksualnym, wyśmiewają seksualność swoich kolegów dopuszczając się fotomontażu zdjęć, publikują w Internecie obraźliwe filmy. Czasem podsytają komuś „dla żartu” linki do stron pornograficznych. Ofiara tych zachowań nie doświadcza krzywdy fizycznej, ale mogą one być dla niej źródłem traumatycznych przeżyć i niewłaściwych przekonań dotyczących siebie oraz świata. Krzywda dziecka narażonego na oglądanie w Internecie szkodliwych treści pornograficznych, wulgaryzowania tematów seksualnych oraz wyśmiewania seksualności może przejawiać się w trudnościach emocjonalnych, zniekształconej percepcji samego siebie, fałszywym obrazie życia seksualnego człowieka, a w konsekwencji w zaburzeniach rozwoju psychoseksualnego.

Szkodliwe treści – pornografia

Pornografia w Internecie w tym pornografia dziecięca to niezwykle szkodliwe treści, na które dziecko może natrafić podejmując się różnych aktywności

WARTO PAMIĘTAĆ

45% młodych internautów w wieku 12–17 lat nakłanianych było w sieci wbrew swojej woli przez obce osoby do rozmowy.
68% spośród nich co najmniej raz otrzymało od osoby poznanej w sieci propozycję spotkania,
a **44%** wzięło udział w spotkaniu. Jedynie **23%** dzieci poinformowało rodziców o spotkaniach z osobami poznanymi w sieci.
Połowa dzieci uczestniczyła w tych spotkaniach w pojedynkę (FDN, Gemius 2006).

w sieci. Pornografia, która nie posiada zabezpieczenia w postaci filtra/informacji o przeznaczeniu dla osób dorosłych jest treścią nielegalną. Pornografia dziecięca to bardzo poważne przestępstwo. Zarówno jej produkowanie, posiadanie i dystrybuowanie jest niezgodne z prawem polskim.

Materiały pornograficzne, na oglądanie których narażone jest dziecko mogą być dla niego bardzo szkodliwe gdyż:

- Kontakt z treściami pornograficznymi zaburza rozwój psychoseksualny dziecka, może negatywnie wpłynąć na percepcję własnego ciała, zachęcać do zachowań odbiegających od normy.
- Sprawiają, że świat staje się dla dziecka niezrozumiały, zagrażający i przestanie czuć się w nim bezpieczne.
- Mogą wywoływać negatywne emocje, stres, nadmierne pobudzenie.
- Mogą wpływać na kształtowanie nieprawdziwych przekonań na temat świata.

Dzieciom może być prezentowana pornografia dziecięca, ale również mogą być angażowane w jej produkcję.

Pomimo surowego prawa w zakresie zwalczania pornografii dziecięcej oraz współpracy międzynarodowej w tej dziedzinie szacuje się, że w Internecie znajduje się 4 mln tego typu stron. Liczba ta 4-krotnie wzrosła od 2004 roku.

Niepokojącym wśród młodzieży i zarazem bardzo ryzykownym zjawiskiem jest *sexting*, który polega na przesyłaniu sobie multimedialnych wiadomości zawierających elementy erotyczne. Takie materiały w łatwy sposób mogą trafić w ręce sprawców, którzy mogą je wykorzystać w sposób komercyjny lub do szantażowania ofiary.

Jak zapobiegać wykorzystywaniu seksualnemu dzieci za pośrednictwem Internetu?

Przed wszystkim warto zdać sobie sprawę, że za dziecko, które korzysta z Internetu oraz wszystkie jego aktywności tam podejmuje, odpowiada rodzic. Na nim spoczywa obowiązek opieki i kontroli tego, jakie treści ogląda dziecko, jakie publikuje i w jakie aktywności się angażuje. Istnieje wiele form zabezpieczeń komputera, które może wykorzystać rodzic, aby podnieść bezpieczeństwo korzystającego z sieci dziecka. Są to programy filtrujące udostępniane w systemach operacyjnych lub w postaci niezależnych programów. Pomimo stosowania tego typu zabezpieczeń kluczową rolę odgrywa edukacja dziecka na temat zasad bezpiecznego korzystania z Internetu oraz zagrożeń z niego

WARTO PAMIĘTAĆ

73% dzieci trafia na materiały pornograficzne w Internecie.

63% z nich trafia na nie przypadkowo (FDN, Gemius 2006).

płynących. Istotny jest dobry kontakt rodzica z dzieckiem, aby czuło ono wsparcie z jego strony i nie obawiało się rozmawiać na ważne i trudne dla siebie tematy. Znacznie korzystniejszą i bezpieczniejszą sytuacją dla dziecka jest możliwość rozmowy na tematy np. związane ze sferą seksualną z rodzicami, niż poszukiwanie odpowiedzi na pytania z tym związane w Internecie.

W sytuacji gdy istnieje podejrzenie, że dziecko utrzymuje budzące niepokój kontakty w Internecie, które wskazują na możliwość uwodzenia go, rodzice muszą się tym zainteresować. Taką sprawę można zgłosić do Telefonu dla Rodziców i Nauczycieli w sprawie Bezpieczeństwa Dzieci 800 100 100, www.800100100.pl

Nielegalne treści znalezione w sieci, w tym materiały pornograficzne z udziałem dzieci, należy zgłaszać do odpowiednich organizacji i instytucji, jak Dyżurnet.pl lub Policja.

WARTO PAMIĘTAĆ

W Internecie znajduje się około **4 mln** stron z pornografią dziecięcą (ONZ 2009).

Czy mogę zapewnić swojemu dziecku bezpieczeństwo?

Pomóż swojemu dziecku w uzyskaniu wiedzy dotyczącej seksualności, własnego ciała oraz zdrowych zachowań seksualnych. Rozmowa na ten temat może Ci wydawać się trudna, ale będzie ona odgrywać ważną rolę w ochronie Twojego dziecka przed wykorzystywaniem seksualnym. Dziecko powinno się dowiedzieć:

- czym są intymne części ciała i jak można je nazywać,
- jakie rodzaje dotyku są odpowiednie, a jakie nie.

Zadbaj o to, żeby informacje, które przekazujesz dziecku, były pozytywne — dziecko powinno być dumne ze swojego ciała, a nie wstydzić się go. Powinno także wiedzieć, że jego ciało należy wyłącznie do niego i nikt nie ma prawa dotykać go, gdy nie ma na to ochoty.

Powiedz swojemu dziecku, że ma prawo odmówić zrobienia czegoś, co wydaje mu się niewłaściwe albo wzbudza w nim lęk. Podkreśl, że powinno bez wahania powiedzieć Tobie albo jakiejś innej osobie dorosłej o każdym zdarzeniu, które uznało za niebezpieczne lub obudziło jego obawy.

Wyjaśnij dziecku różnicę pomiędzy dobrymi a złymi sekretami. Pomóż mu zrozumieć, że dobrze jest zachować w tajemnicy, na przykład plan zrobienia komuś niespodzianki, ale nie coś, co wzbudza w nim smutek, zawstydzenie lub niepewność.

Rozmawiaj z dzieckiem o sprawach związanych z seksualnością. Dzieci zaczynają zbierać informacje dotyczące seksu od swoich rówieśników, kiedy tylko pójść do przedszkola lub szkoły. Informacje te często są nieścisłe i wyrażone wulgarnym językiem. Dlatego byłoby dobrze, gdybyś to Ty opowiedział o tym dziecku pierwszy. Wykorzystuj naturalne okazje, które pojawiają się każdego dnia: kąpiel, widok ciężarnej kobiety, przypadkowo zobaczona naga osoba w TV, spontanicznie zadawane przez dzieci pytania; to wszystko świetne okazje by w sposób naturalny przekazywać informacje na temat seksualności. Rozmowa z młodszym dzieckiem może okazać się dla Ciebie łatwiejsza niż wtedy, gdy dziecko będzie starsze, zwłaszcza u progu okresu dorastania.

Jest niezwykle ważne, abyś Ty sam wiedział, jakie zachowania seksualne są odpowiednie i normalne w różnych okresach dzieciństwa. Podejmując z dzieckiem temat seksualności **nie skupiaj się wyłącznie na zagrożeniach.** Mów mu o miłości, intymności i bliskości, które powinny być związane z tą sferą.

Przygotuj się do rozmowy z dzieckiem. Rozmowa na tematy związane z seksualnością jest czymś zupełnie normalnym, ale w wielu osobach wywołuje poczucie zawstydzenia lub zażenowania. Ważne zatem abyś przygotował się do poruszania tych zagadnień z dzieckiem: zastanów się wcześniej, jaki obraz seksualności i wartości związane z tą sferą życia chcesz przekazać dziecku. Przemyśl także, jakiego słownictwa w zakresie seksualności chciałbyś nauczyć swoje dziecko; sięgnij po fachową literaturę: w bibliotekach i księgarniach można znaleźć dobre książki poświęcone tej tematyce; poproś o radę lekarza, nauczyciela lub innego profesjonalistę zajmującego się dziećmi.

Buduj otwartą i opartą na zaufaniu relację z dzieckiem od pierwszych lat jego życia. Zawsze uważnie wysłuchuj jego lęków i obaw. Ucząc dziecko, że jego ciało należy wyłącznie do niego, Ty też musisz się stosować do tego przestania. Nie zmuszaj dziecka do żadnej formy dotyku, jeśli nie ma na to ochoty, np. przytulania do krewnych podczas rodzinnych przyjęć. Nigdy nie stosuj kar fizycznych — one uczą dziecko, że osoba dorosła ma prawo naruszać jego ciało.

Najważniejsze! Ucząc dziecko jak chronić się przed zagrożeniami, nigdy nie zapominaj, że to Ty jesteś odpowiedzialny za jego bezpieczeństwo, a nie ono samo. Nawet najlepiej przygotowane dziecko może okazać się bezbronne wobec przebiegłości dorosłych i złożoności zagrożeń. Czuwaj nad tym, z jakimi dorosłymi Twoje dziecko ma kontakt i czy bezpiecznie spędza czas.

Zrób, co możesz, by poinformować dzieci o możliwości otrzymania anonimowego wsparcia i rady.

Dzieci, które doświadczyły wykorzystywania seksualnego, często czują się osamotnione i wydaje im się, że nie mogą nikomu ujawnić tego, co je spotkało. Kochają swoich rodziców i najbliższe osoby, ale obawiają się ich reakcji, wstydzą się, chcą je chronić przed informacjami, które mogą zburzyć dotychczasowe życie. Ujawnienie wykorzystywania jest szczególnie trudne, gdy sprawcą był ktoś z rodziny dziecka.

W takich sytuacjach obca, anonimowa, życzliwa osoba może pomóc dziecku przezwyciężyć te obawy i wspierać je w wyborze najlepszej strategii poradenia sobie z trudną sytuacją.

Telefon Zaufania dla Dzieci i Młodzieży 116 111 służy wsparciem i poradą dzieciom w trudnych sytuacjach życiowych, również wtedy, gdy chcą pozostać anonimowe.

Połączenie z numerem 116 111 jest bezpłatne, zarówno z telefonów komórkowych, jak i stacjonarnych.

Dziecięcy Telefon Zaufania Rzecznika Praw Dziecka 0 800 12 12 12

Połączenia są bezpłatne z każdego telefonu stacjonarnego oraz za pośrednictwem strony www.brpd.gov.pl

Pod numer Dziecięcego Telefonu Zaufania mogą również dzwonić osoby dorosłe, by zgłosić problemy dzieci.

Gdy dziecko zostało wykorzystane seksualnie

Jeśli **wiesz**, że jakieś dziecko zostało seksualnie wykorzystane, musisz to zgłosić. Możesz zadzwonić do lokalnego komisariatu policji, prokuratury lub sądu do spraw rodzinnych i nieletnich w rejonie, gdzie zostało popełnione przestępstwo. Możesz także napisać do sądu, prosząc o wgląd w sytuację dziecka, a także poradzić się pracownika organizacji zajmującej się pomocą dzieciom-ofiarom przemocy, pedagoga, kuratora sądowego lub innego profesjonalisty.

Jeżeli jesteś rodzicem dziecka możesz także zaprowadzić je do lekarza lub psychologa, którzy mają obowiązek zgłaszać wszystkie przypadki wykorzystywania seksualnego.

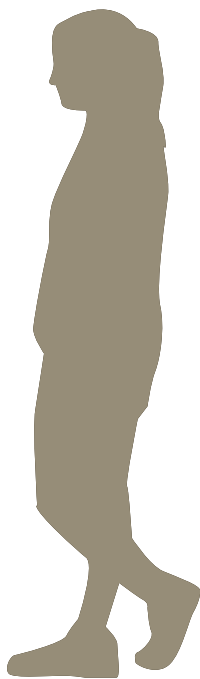
Jak można pomóc dziecku, które zostało wykorzystane seksualnie?

To naturalne, że będziesz bardzo zdenerwowany/a, ale jest niezwykle ważne, abyś nie zareagował/a w sposób, który mógłby pogłębić stres i cierpienie dziecka.

- Dziecko powinno wiedzieć, że nie ponosi winy za to, co się wydarzyło.
- Zapewnij je, że nie wątpisz w prawdziwość jego słów. Pamiętaj, że dzieci bardzo rzadko kłamią czy zmyślają w takich sprawach.
- Pozwól dziecku mówić o tym, co się stało, ale nie zmuszaj go do mówienia.
- Zapewnij dziecko, że dobrze zrobiło, opowiadając Ci o tym, co je spotkało. Nie obwiniaj go, jeśli do wykorzystywania doszło dlatego, że dziecko nie posłuchało Twoich poleceń — na przykład wyszło z domu bez pozwolenia. Nie zadawaj pytań w rodzaju: „Dlaczego od razu nie uciekaś?”, „Dlaczego mi o tym wcześniej nie powiedziałaś?” — sugerują one, że dziecko nie zachowało się tak, jak powinno i że ponosi część winy.
- Nie dramatyzuj, ale też nie udawaj, że nic się nie stało i że dziecko musi jak najszybciej o wszystkim zapomnieć. Nie okazuj zniecierpliwienia, ale nie twórz też atmosfery wielkiego nieszczęścia i cierpienia.
- Przekonaj dziecko, że nie jest samo, bo Ty z nim jesteś i będziesz je ochraniać oraz zrobisz wszystko, aby to się nie powtórzyło.

- Warto też, by dziecko dowiedziało się, że to, co zrobił sprawca, było niezgodne z prawem i że cała wina leży po jego stronie, niezależnie od tego, czy dziecko próbowało odmówić, uciec czy też nie.

Możesz czuć się zagubiony/a, zwłaszcza jeśli sprawcą jest któryś z członków rodziny. Możesz potrzebować pomocy w poradzeniu sobie z niezwykle silnymi, sprzecznymi emocjami związanymi z ujawnionym wykorzystywaniem, takimi jak szok, gniew, niedowierzenie, poczucie winy i lęk. Poszukaj profesjonalnej pomocy, kontaktując się z psychologiem. Dane kontaktowe instytucji mogących wskazać Ci miejsce, w którym otrzymasz odpowiednią pomoc — znajdują się stronie 23.

Jeśli chcesz wiedzieć więcej...

I Informacje na temat ochrony
dzieci przed wykorzystywaniem
seksualnym i pomocy dzieciom
wykorzystywanym:
www.zlydotyk.pl

Informacje dla dzieci w trudnych
sytuacjach życiowych:
www.116111.pl
— w przypadkach zagrożeń
dzieci w Internecie

Rzecznik Praw Dziecka:
www.brpd.gov.pl
Telefon
Informacyjno–Interwencyjny
(22) 696 55 50

Informacje na temat pomocy
dzieciom wykorzystywanym
seksualnie można uzyskać
w następujących miejscach:

- Centrum Pomocy Dzieciom
im. Ireny Kornatowskiej
Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę
00-048 Warszawa,
ul. Mazowiecka 12/25
tel./fax 22 826 88 62
lub 22 826 88 62
cpd@fdds.pl

oraz placówki uczestniczące
w programie Warszawskiej
Sieci Pomocy Dzieciom
Wykorzystywanym Seksualnie,
o których uzyskasz informacje
w Centrum Pomocy Dzieciom
FDDS.

- Komitet Ochrony Praw Dziecka**
00-521 Warszawa,
ul. Hoża 27A, lok. 5
tel./fax (22) 626 94 19
kopd@kopd.pl
oraz terenowe Komitety Ochrony
Praw Dziecka, których adresy
można znaleźć na stronie
internetowej www.kopd.pl
- Ogólnopolskie Pogotowie
dla Ofiar Przemocy w Rodzinie
„Niebieska Linia”**
tel. płatny: (22) 666 00 60
płatny pierwszy impuls:
0 801 1200 02

Porady i pomocy można szukać
również u psychologów
w centrach interwencji kryzysowej
i w poradniach psychologiczno–
pedagogicznych.

Dzieci skrzywdzone przez zły dotyk chcą stać się niewidoczne

www.zlydotyk.pl

Organizatorzy

działalność
Fundacja
Dzieci
Nierozwyj

RZECZNIK PRAW DZIECKA

Patroni medialni

onet.pl

ams

Główny sponsor

OAK
FOUNDATION